
**75 РОКІВ ВІД ПОЧАТКУ
ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА
70-РІЧЧЯ ВИЗВОЛЕННЯ
УКРАЇНИ ВІД НАЦИСТСЬКИХ
ЗАГАРБНИКІВ**

УДК 93(477.8)
ГУЛАЙ В.В.

**ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА СКЛАДОВА ЛЕГІТИМАЦІЇ
СТАЛІНСЬКОГО ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ В
ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ 1939 р. ТА ЗАКАРПАТСЬКІЙ
УКРАЇНІ 1944 р.: ДЕЯКІ ІСТОРИЧНІ УРОКИ ДО
ХАРАКТЕРУ Й ЗНАЧЕННЯ «ВИБОРІВ» НА
ОКУПОВАНИХ ТЕРОРИСТИЧНИМИ
ОРГАНІЗАЦІЯМИ «ДНР» та «ЛНР»
ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ**

Використовуючи історико-політологічну методологію, автор характеризує причини, характер та методи використання ресурсів Червоної Армії в процесі включення Західної України та Закарпатської України до складу Радянської України на різних етапах Другої світової війни. Основна увага звертається на інструменти організації, за активної участі командного, особливо політичного, складу Червоної Армії, виборів депутатів Українських Народних Зборів 1939 р. та делегатів I з'їзду народних комітетів Закарпатської України 1944 р. На підставі проведеного компаративного аналізу формулюються науково обґрунтовані аналогії із проголошеними терористичними організаціями «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка» «виборами» 2 листопада 2014 р.

Ключові слова: вибори, воєнно-політична легітимация, Західна Україна, Закарпатська Україна, «Донецька народна республіка», «Луганська народна республіка».

Актуальність та постановка проблеми. Розгортання «гібридної» українсько-російської війни в 2014 р. загалом та захоплення й утриманнями частини суверенної території

Гулай Василь Васильович, доктор політичних наук, доцент, зав. кафедри міжнародної інформації, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів.

© Гулай В.В., 2014.

України терористичними організаціями «Донецька народна республіка» й «Луганська народна республіка», «виборами» потребують відповідного науково-теоретичної узагальнення з використанням міждисциплінарного підходу на оновленій методологічній базі. Науково обґрунтований аналіз та прогнозування російської політики щодо України навіть в короткостроковій перспективі, вироблення проектів політико-правових рішень для ефективної й оперативної протидії експансії Росії та контрольованих нею квазідержавних утворень «ДНР» та «ЛНР» на решту території нашої держави буде неповним без порівняльного дослідження механізмів утвердження сталінського тоталітарного режиму в Західній Україні та Закарпатській Україні в роки Другої світової війни.

Аналіз попередніх досліджень. Характеристику історіографічної бази цієї статті варто розпочати із оцінки вагомого внеску вітчизняних істориків М. Болдижара [2], П. Брицького [3], К. Кондратюк [14-15], М. Кучерепи [17], М. Литвина [19-20]. Окремо на увагу заслуговують правничі студії В. Макарчука [22] та Д. Пеци [27]. Міждисциплінарний підхід до аналізу інституційно-процедурних механізмів включення українських етнічних земель до складу Радянської України в часи Другої світової війни, який був започаткований Б. Ярошем [35-36], продовжують сучасні вітчизняні політологи В. Гриневич [8], О. Докаш [11-12] та автор пропонованого дослідження [9].

Метою пропонованої статті є аналіз військово-політичних механізмів встановлення сталінського тоталітарного режиму в Західній Україні та Закарпатській Україні в роки Другої світової війни в історико-політологічній ретроспективі із проголошеними, утвореними та підтримуваними Російською Федерацією в особі президента В. Путіна терористичними організаціями «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка» «виборами» 2 листопада 2014 р.

Досягнення поставленої мети вимагає вирішення наступних завдань:

- аналіз міжнародно-політичної обстановки початку Другої світової війни й вступу 17 вересня 1939 р. Червоної Армії в Західну Україну;

- характеристика воєнно-політичної ситуації напередодні та під час вступу радянських військ до Закарпатської України в жовтні 1944 р.;

- виявлення політико-правових та маніпулятивно-пропагандистських механізмів підготовки й проведення виборів депутатів Українських Народних Зборів 1939 р. та делегатів I з'їзду народних комітетів Закарпатської України 1944 р.;

- розкриття інституційно-процедурних механізмів підготовки проголошених терористичними організаціями «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка», «виборів» 2 листопада 2014 р.;

- акцентуалізація на наслідках «виборів» 2 листопада 2014 р. на окупованих «ДНР» й «ЛНР» територіях для утвердження квазідержавних утворень із неототалітарними політичними режимами.

Виклад основного матеріалу. В найзагальнішому політологічному розумінні вибори – це процедура формування державного або самоврядного органу влади, наділення повноваженнями посадових осіб, яка здійснюється шляхом голосування виборців – осіб, наділених активним виборчим правом. За своїм характером і роллю в політичному житті вибори можуть бути конкурентними (альтернативними), псевдоконкурентними, фальсифікованими. Останні два типи, як зазначає В. Кривошеїн, притаманні недемократичним, здебільшого авторитарним, політичним режимам і характеризуються відсутністю альтернативності [28, с.62-63].

Інститут виборів тісно пов'язаний з такими категоріями, як «легітимність» та «легітимація». Легітимність влади – це стан, за якого спосіб формування і діяльності політичної влади збігається з існуючими в суспільстві нормами та цінностями, а результати діяльності відповідають соціальним очікуванням, які визнає народ. Іншими словами, це добровільне визнання існуючої влади громадянами, довіра до неї з їх сторони, визнання її справедливою, прогресивною. Відповідно, легітимація – це процес визнання влади правочинною, утвердження її легітимності.

Проте умови, за яких влада визнавалася правочинною, залежали від історичної епохи, подій чи країни. Зокрема, на наше глибоке переконання, використання історико-політологічної методології дозволяє охарактеризувати причини, характер та методи використання ресурсів Червоної Армії в процесі включення Західної України та Закарпатської України до складу Радянської України на різних етапах Другої світової війни.

Визначальним фактором докорінної зміни політичного устрою західноукраїнського регіону виступав зовнішній фактор – поділ сфер впливу між СРСР і Німеччиною заради реалізації планів пролетарської революції та світового панування арійської нації, відповідно. Початок Другої світової війни 1 вересня 1939 р. безпосередньо зачепив західноукраїнські землі, які стали ареною змагання двох тоталітарних режимів – гітлерівської Німеччини та сталінського Радянського Союзу.

В унісон з нацистською пропагандою, радянська також покладала усю відповідальність за початок війни на Польщу, що сама була утворена «згідно з планами імперіалістичної Антанти», а тепер «правляча кліка Польщі ввергла трудящі маси Західної України в криваву бійню в ім'я імперіалістичних інтересів великих польських капіталістів, поміщиків та осадників» [16, с.3].

17 вересня 1939 р. голова Ради народних комісарів СРСР В. Молотов висловив впевненість, що «народи Радянського Союзу, всі громадяни і громадянки нашої країни, бійці Червоної Армії і Військово-Морського Флоту згуртовані, які ніколи, навколо Радянського уряду, навколо нашої більшовицької партії, навколо свого великого вождя, навколо мудрого товариша Сталіна, для нових і ще небачених успіхів в промисловості і в колгоспах, для нових славних перемог Червоної Армії на бойових фронтах [6, с.25]. В передовиці газети «Правда» від 19 вересня ця тема вміло розгорталася радянськими пропагандистами: «17 вересня війська доблесної Червоної Армії за розпорядженням Радянського уряду перейшли кордон, щоб взяти під свій захист життя і майно

населення Західної України і Західної Білорусі. Думки і почуття всього радянського народу – з палко любимою, рідною, непереможною Червною Армією. Славні бійці йдуть на військові подвиги під героїчним прапором партії Ленін-Сталіна...» [6, с.25]. Згодом в радянській історіографії метою визвольного походу Червоної Армії проголошувався захист трудящих Західної України від фашистського поневолення і створення умов для здійснення корінних революційних перетворень [24, с.30].

Постанова ЦК ВКП(б) від 1 жовтня 1939 р. безапеляційно визначала, що «ініціативу по скликанню Народних Зборів Західної України і створенню Комітету по організації виборів бере на себе тимчасове управління м. Львова» [13, с.76], тобто фактично створений під керівництвом політорганів Червоної Армії локальний інститут тимчасової влади перебирав на себе «народну ініціативу» всього населення Західної України. З формальною ініціативою про скликання Українських Народних Зборів та організацію Комітету для їхнього проведення до інших тимчасових органів влади звернулося Львівське тимчасове управління [5, с.1], але затверджений він був постановою Військової ради Українського фронту для проведення вже Народних Зборів Західної України [30, с.1]. Уже 7 жовтня було опубліковане «Положення про вибори до Українських Народних Зборів Західної України» [17, с.39]. Промовистим є той факт, що попри існування Комітету з підготовки до Народних Зборів, рішення про визначення дня голосування 22 жовтня 1939 р. та скликання самих Зборів 26 жовтня того самого року було ухвалене Військовою радою Українського фронту [31, с.3].

Незважаючи на те, що організацією висунення, реєстрацією та агітацією за кандидатів в депутати Народних Зборів займалися надіслані зі сходу керівні партійні кадри, місцеві мешканці все ж таки допускалися до виконання первинних, номінальних функцій, бо, наприклад, вони становили 77% агітаторів із понад 51,7 тис. осіб та 85% із 49 тис. членів дільничних виборчих комісій [4, с.125].

Проведена під контролем радянських партійних та репресивно-каральних органів виборча кампанія до Українських Народних Зборів дала очікувані організаторами результати. У виборах до Народних Зборів Західної України взяло участь 4434 тис. виборців. 90,9% них проголосували за кандидатів, які були виставлені селянськими комітетами, тимчасовими управліннями, зборами робітників по підприємствах, зборами робітничої гвардії, зборами

інтелігенції. В той же час 325,9 тис. виборців проголосували проти запропонованих кандидатів, а 75,9 тис. бюлетенів були визнані недійсними [6, с.40]. За результатами голосування було обрано 1484 депутати. Кандидати в депутати, які балотувалися по 8 виборчих округах Луцької області і по 3 виборчим округам Львівської області, не одержали більше половини голосів та в них було призначено проведення нових виборів [1, с.98]. Опосередковане уявлення про пасивний спротив місцевого, передовсім польського населення, на нашу думку, дають результати виборів по Тернопільщині, де вони залишалися найбільш організованими: проти запропонованих кандидатів висловилося 37 тис. виборців та ще майже 33,6 тис. бюлетенів були визнані недійсними [6, с.41].

1–2 листопада 1939 р. П'ята позачергова сесія Верховної Ради СРСР прийняла закон про включення Західної України до складу СРСР і воз'єднання її з УРСР. 13–15 листопада 1939 р. позачергова сесія Верховної Ради Української РСР ухвалила закон про прийняття Західної України до свого складу. Прийнятий Верховною Радою УРСР 1 листопада 1939 р. Закон передбачав прийняти Західну Україну до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки і «воз'єднати тим самим великий український народ в єдиній українській державі» [25, с.245].

14 листопада Верховна Рада УРСР одноставно ухвалила закон про прийняття до складу республіки Західної України. Після цього Народні Збори припинили своє існування. У цьому контексті можемо стверджувати про хронологічну та фактичну синхронність дій сталінського тоталітарного режиму в Західній Україні та Західній Білорусі зі створення тимчасових управлінь, ініціювання скликання та підготовки виборів депутатів Народних Зборів, ухваленню ними рішень про встановлення радянської влади та воз'єднання [23].

Відповідно до Указу Президії Верховної Ради СРСР від 4 грудня 1939 р. на території Західної України було утворено шість областей. Замість повітів у січні 1940 р. створено 202 сільські райони. У Волинській, Дрогобицькій

і Рівненській областях створено по 30 районів, Львівській і Станиславівській – по 37, Тернопільській – 38 районів. У Львові, крім того, створено 4 міських райони [16, с.157]. 24 березня відбулися вибори депутатів від західних областей до Верховних Рад СРСР і УРСР, а 15 грудня того самого року – вибори до місцевих Рад, які остаточно легітимізували утвердження радянської політичної системи в краї.

Переходячи до питання про військово-політичну складову утвердження радянського впливу в Підкарпатській (Карпатській) Україні, варто вказати, що рух за вихід Закарпатської України зі складу Чехословацької республіки розгортається в складних умовах військово-політичної та політико-правової невизначеності. Після здобуття на початку жовтня 1944 р. військами 4-го Українського фронту в кровопролитних боях Дуклянського перевалу та виходу на т.зв. лінію оборони угорських військ «Арпад», що стояла на шляху зайняття Закарпаття, командувач 1-го Чехословацького армійського корпусу Л. Свобода разом із начальником контррозвідки корпусу Б. Райціним відібрали з числа прочеських орієнтованих русинів групу офіцерів для перекидання до краю з метою допомоги Уповноваженому Чехословацького уряду на визволеній території Підкарпатської Русі Ф. Немецу, зокрема в організації народних комітетів [7, с.360].

За умов організаційного оформлення та зміцнення органів влади та управління свій контроль над усіма сферами життя Закарпатської України прагнули встановити місцеві комуністи на чолі з політкомісаром 2-ї армійської бригади 1-го Чехословацького корпусу, секретарем Підкарпатурського крайкому Комуністичної партії Чехословаччини І. Туряницею. Вже 12 листопада за участі вищих політпрацівників Червоної Армії та 4-го Українського фронту Л. Мехліса та М. Проніна І. Туряниця провів збори комуністів Мукачєвого та округу, де першим було визначено, що «найближчою та невідкладним завданням парторганізації та кожного комуніста є боротьба за здійснення прагнень трудящих Закарпаття возз'єднатися з Радянською Україною» [7, с.371].

19 листопада 1944 р. в Мукачевому відбулася перша становча конференція Комуністичної партії Закарпатської України (до цього місцеві комуністи входили до складу Компартії Чехословаччини) за участі 294 делегатів, багато хто з яких безпосередньо прибули машинами 4-го Українського фронту, дезертирувавши перед цим із 1-го Чехословацького армійського корпусу. В прийнятій на ній резолюції фактично було сформульовано претензії місцевих комуністів на представництво інтересів всього населення краю. Зокрема, рішенням конференції передбачалося проведення 26 листопада 1944 р. з'їзду народних комітетів [7, с.374-375].

З'їзд народних комітетів, який був проведений 26 листопада 1944 р. і який називають «першим», став єдиним. Жодного іншого разу він не скликався, та і не міг бути скликаним у такому складі, бо місцеві комітети були суттєво оновлені у кінці 1944 р. Він складався з делегатів, відісланих місцевих комітетів. Делегатами з'їзду було обрано 663 особи, які представляли 268 населених пунктів краю, тобто значна частина мешканців, особливо віддалених сіл та присілків, не отримала свого представництва [27, с.100], що, на нашу думку, дає підстави до існування певних сумнівів щодо політико-правової легітимності самого з'їзду, утворених ним органів та прийнятих рішень. Виходячи із національного складу, делегати I з'їзду Народних комітетів Закарпатської України відображали, передовсім, національно-політичні інтереси переважаючого українського (русинського) населення, а значна частина чеських та угорських мешканців через ті чи інші форми опору позбавили себе права політичного представництва у новій політичній системі.

Із певними застереженнями щодо історико-політичного й юридичного контекстів, тим не менше, не можна не побачити виразних аналогій із утворенням терористичних організацій «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка», зокрема підготовкою до проведення т.зв. «виборів» 2 листопада 2014 р.

Так, 24 вересня 2014 р. прес-служба самопроголошеної «Донецької народної республіки» повідомила, що т.зв.

«Верховна рада» «ДНР» прийняла рішення про проведення виборів «глави держави» та в «народну раду» «ДНР» 2 листопада 2014 р. [26]. Як пояснив т.зв. «перший заступник прем'єр-міністра» «ДНР» А. Пургін, найімовірніше, буде обрано 100 депутатів [34].

У зв'язку з призначенням на 2 листопада 2014 р. виборів т.зв «глави» «Луганської народної республіки» та депутатів «Народних Зборів», в терористичній організації «ЛНР» синхронно з «ДНР», утворено т.зв. «Центральну виборчу комісію» [21]. Мешканцям півночі Луганщини, яку контролюють українські військові, буде, за словами терористів, надана можливість віддати свої голоси на пошті чи на сайті «ЦВК ЛНР». Також передбачено дострокове голосування та голосування за відкріпними талонами [21].

13 жовтня 2014 р. самопроголошена «верховна рада» «ДНР» відмовилась задовольняти клопотання «ЦВК» щодо перенесення «виборів» з 2 на 9 листопада 2014 р., бо, як заявив голова тієї ж «ЦВК» Р. Лягін: «Не сумніваюся, ми встигнемо підготуватися» [33].

Самопроголошена «Донецька народна республіка» через голову т.зв. «Центральної виборчої комісії ДНР» вже згаданого Р. Лягін заявила про відкриття в Росії виборчих дільниць на виборах т.зв. «верховної ради» і «глави республіки». Вимушені переселенці, які перебувають на території Росії, зможуть проголосувати на спеціальних пересувних дільницях. Що стосується біженців із Донбасу, які тимчасово проживають на території України, то голосування для них організовано не буде, бо, «Україна зайняла винятково деструктивну позицію, і ми розуміємо, що спробувавши організувати голосування на території України, ми наражаємо невинних людей на небезпеку бути протизаконно звинуваченими у пособництві терористам. Тому заради безпеки людей ми не будемо відкривати в Україні виборчі дільниці» [10].

Все це, зокрема, відбувається попри те, що голова Держдепартаменту США Д. Керрі заявив голові МЗС Російської Федерації С. Лаврову, що єдиним легітимним волевиявленням в Україні будуть вибори у Верховну Раду

26 жовтня й місцеві вибори 7 грудня, а спроби провести «референдуми» у Луганську й Донецьку світ не визнає [10].

За словами Президента України П. Порошенка, всі учасники нещодавніх переговорів у Мілані відзначили важливість реалізації всіх без винятку пунктів мирного плану, в тому числі – проведення місцевих виборів в окремих районах Луганської та Донецької областей виключно за українським законодавством. «Так звані фейкові вибори, другого листопада або в інший день, якщо вони проводяться не у відповідності з українським законодавством, без дотримання режиму припинення вогню, без міжнародних спостерігачів не можуть і не будуть визнані жодним з учасників консультацій», – заявив Порошенко і відзначив: «у тому числі і Росії» [29].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, на основі проведеного історико-політологічного аналізу можна стверджувати, що підготовка й проведення виборів депутатів Українських Народних Зборів 1939 р. та делегатів I з'їзду народних комітетів Закарпатської України 1944 р. розглядалися вагомими складовими політичної легітимації сталінського тоталітарного режиму в умовах військово-політичної невизначеності та міжнародно-політичної конфронтації на різних етапах Другої світової війни. Разом з тим не можемо не визнати, що возз'єднання Західної України й Закарпаття з основним масивом українських етнічних земель у складі єдиної держави відповідало інтересам українського народу. В той же час, використовуючи, з певними застереженнями, інструментарій історико-політичної аналогії, вважаємо, що проголошення й проведення терористичними організаціями «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка» «виборів» 2 листопада 2014 р. можна впевнено розглядати як механізм легітимації окупаційного режиму на частині суверенної території України, закріплення її військово-політичної анексії та формування квазі-державних агресивних утворень – реальних загроз подальшому існуванню нашої держави.

1. *Бабій Б.М.* Возз'єднання Західної України Українською РСР / Б.М. Бабій. – К.: Видавництво Академії наук Української РСР, 1954. – 195 с.
2. *Болдизжар М.М.* Закарпатська Україна: державно-правовий статус і діяльність (кінець 1944 р. – початок 1946 р.) / М.М. Болдизжар, О.О. Грін. – Ужгород: Полічка «Карпатського краю», 1999. – 103 с.
3. *Брицький П.* Українське питання в радянсько-німецькій політиці напередодні і на початку Другої світової війни (серпень–вересень 1939 р.) / П. Брицький, Є. Юрійчук // 1939 рік в історичній долі України і українців. Матеріали Міжнародної наукової конференції 23–24 вересня 1999 р. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – С. 127–130.
4. *Варецький В.Л.* Соціалістичні перетворення в західних областях УРСР в довоєнний період / В.Л. Варецький. – К.: Видавництво АН УРСР, 1960. – 298 с.
5. Відозва // Вільна Україна. Орган Політичного Управління Українського Фронту. – Львів, 1939. – №9 (4 жовтня). – С. 1.
6. Возз'єднання українського народу в єдиній Українській Радянській державі (1939–1949 рр.). Збірник документів і матеріалів / Упоряд.: Павлюк В., Пількевич С., Ярошенко А. та ін. / За ред. П. Гудзенка, Ф. Шевченка. – К.: Державне видавництво політичної літератури УРСР, 1949. – 211 с.
7. *Гольдмаш П.* Історія республіки Підкарпатська Русь / П. Гольдмаш, С. Гольдмаш. – Ужгород: ВАТ «Патент», 2008. – 560 с.
8. *Гриневич В. А.* Суспільно-політичні настрої населення України у роки Другої світової війни: автореф. дис. ... докт. політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / В.А. Гриневич. – К., 2008. – 31 с.
9. *Гулай В.В.* Міжетнічна комунікація в Західній Україні у роки Другої світової війни: монографія / В.В. Гулай. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 460 с.
10. «ДНР» збирається відкрити свої «виборчі дільниці» у Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/10/15/7040838/> [Дата звернення: 15.10.2014 р.].

11. *Докаш О.Ю.* Політика формування та характер місцевих органів влади та управління Західної України (вересень 1939 – червень 1941 рр.): спроба структурно-функціонального аналізу / О.Ю. Докаш // Політологічні та соціологічні студії. Збірник наукових праць. Т. 12. – Чернівці: Букрек, 2013. – С. 302–312.
12. *Докаш О.Ю.* Українські Народні Збори 1939 р. як політико-правовий інструмент легітимізації входження Західної України до складу УРСР: нормативно-процедурні аспекти / О.Ю. Докаш // Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2013. – Т. 25–26. – С. 37–41.
13. *Ковалюк В.Р.* До питання про скликання Народних Зборів Західної України / В.Р. Ковалюк // Актуальні проблеми суспільно-політичного і духовного розвитку в Україні. Вісник Львівського університету. Серія суспільні науки. – Вип. 30. – Львів: Світ, 1992. – С. 75–81.
14. *Кондратюк К.* Галичина і Волинь у роки Другої світової війни (1939–1945): навч. посібник / К. Кондратюк. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 160 с.
15. *Кондратюк К.* Становлення і характер радянської влади в Західній Україні (вересень 1939 – червень 1941 рр.) / К. Кондратюк, С. Кондратюк // Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. – 2001. – № 5–6. – Івано-Франківськ, 2001. – С. 347–356.
16. *Кондратюк С.* Встановлення сталінського тоталітарного режиму в Західній Україні (вересень 1939 – червень 1941 р.) / С. Кондратюк // 1939 рік в історичній долі України і українців: матер. Міжнар. наук. конф., 23–24 вересня 1999 р. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – С. 154–159.
17. *Кучерепа М.М.* Волинь: 1939–1941 рр.: навч. посіб. / М. Кучерепа, В. Вісин. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2005. – 486 с.
18. *Лавров П.* Польські осадники – люті вороги трудящих селян Західної України / П. Лавров // Вільна Україна. Орган Політичного Управління Українського Фронту. – Львів. – 1939. – № 10 (5 жовтня). – С. 3.

19. *Литвин М.* Сталін і Західна Україна. 1939–1941 рр. / М. Литвин, К. Науменко. – К., 2010. – 80 с.
20. *Литвин М.Р.* 1939. Західні землі України / М.Р. Литвин, О.І. Луцький, К.С. Науменко. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України, 1999. – 152 с.
21. ЛНР назначила свои выборы на 2 ноября [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://frazua/news/29.09.14/207267/lnr_naznachila_svoi_vybory_na_2_nojabrja.html [Дата звернення: 13.10.2014 р.].
22. *Макарчук В.С.* Державно-правовий статус західноукраїнських земель у період Другої світової війни (1939–1945 рр.): історико-правове дослідження: автореф. дис. докт. юрид. наук: спец.: 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / В.С. Макарчук. – К., 2007. – 35 с.
23. *Мигун Д.* 17 сентября в истории страны: к вопросу о воссоединении Западной Беларуси и БССР в 1939 году [Електронний ресурс] / Д. Мигун. – Режим доступу: http://beldumka.belta.by/isfiles/000167_974625.pdf [Дата звернення: 15.05.2013 р.].
24. Нариси історії Львівської обласної партійної організації / Авт. кол.: Д.А. Яремчук та ін.; ред. кол.: Д.А. Яремчук (голова) та ін. – Львів: Каменярь, 1980. – 386 с.
25. Національні відносини в Україні у ХХ ст. Збірник документів і матеріалів / Упор.: М.І. Панчук (керівник), І.Л. Гошуляк, С.С. Діброва, Ю.І. Зінченко та ін. / Ред. кол.: І.Ф. Курас (гол.) та ін. – К.: Наукова думка, 1994. – 560 с.
26. Отдельные районы Донбасса хотят провести выборы 2 ноября [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.net/politics/989038-otdelnyie-rayonyi-donbassa-hotyat-provesti-vyiboryi-2-noyabrya.html> [Дата звернення: 12.10.2014 р.].
27. *Пеца Д.Д.* Закарпатська Україна 1944–1945 років: історико-правова оцінка / Д.Д. Пеца // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 373–376.
28. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для студентів ВНЗ I–IV рівнів акредитації / За наук. ред. д-ра політ. н. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, О.М. Сорба, Л.Я. Угрин та ін.]. – Львів: «Новий Світ–2000», 2014. – 779 с.

29. *Порошенко П.* Фейкові «вибори» на Донбасі не визнають ані Європа, ані Росія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/10/18/7041226/> [Дата звернення: 18.10.2014 р.].
30. Постанова Військової Ради Українського Фронту // Вільна Україна. Орган Політичного Управління Українського Фронту. – Львів. – 1939. – № 10 (5 жовтня). – С. 1.
31. Про день виборів // Вільна Україна. Орган Політичного Управління Українського Фронту. – Львів, 1939. – № 12 (6 жовтня). – С. 3.
32. Речь по радио Председателя Совета Народных Комиссаров СССР тов. В.М. Молотова 17 сентября 1939 г. // Партийное строительство. – 1939. – № 17–18 (сентябрь). – С. 3.
33. Террористическая «ДНР» отказалась переносить выборы со 2 на 9 ноября [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zn.ua/VYBORY2014/terroristicheskaya-dnr-otkazalas-perenosit-vybory-so-2-na-9-noyabrya-155730_.html [Дата звернення: 14.10.2014 р.].
34. Террористы «ДНР» назначили свои «парламентские выборы» на 2 ноября [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://censor.net.ua/news/304077/terroristy_dnr_naznachili_svoi_parlamentskie_vybory_na_2_noyabrya [Дата звернення: 12.10.2014 р.].
35. *Ярош Б.О.* Сторінки політичної історії західно-українських земель (30–50-ті рр. ХХ ст.): монографія / Б. Ярош. – Луцьк: Ред.-вид. від. «Вежа» Волинського державного університету ім. Лесі Українки, 1999. – 194 с.
36. *Ярош Б.О.* Тоталітарний режим на західно-українських землях 30–50-ті роки ХХ століття (історико-політологічний аспект): монографія / Б.О. Ярош. – Луцьк: «Надтир'я», 1995. – 176 с.

Надійшла до редакції 22.09.2014 р.

Рецензент: *Сухий О.М.*, доктор історичних наук, професор, зав. кафедри новітньої історії України, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Гулай В.В.

Военно-политическая составляющая легитимации сталинского тоталитарного режима в Западной Украине 1939 г. и в Закарпатской Украине 1944 г.: некоторые исторические уроки к характеру и значению «выборов» на оккупированных террористическими организациями «ДНР» и «ЛНР» территориях Украины

Используя историко-политологическую методологию автор характеризует причины, характер и масштабы использования ресурсов Красной Армии в процессе включения Западной Украины и Закарпатской Украины в состав Украинской ССР на разных этапах Второй мировой войны. Основное внимание обращается на инструменты организации, при активном участии командного, особенно политического, состава Красной Армии, выборов депутатов Украинского Национального Собрания 1939 г. и делегатов I съезда народных комитетов Закарпатской Украины 1944 г. На основании компаративного анализа формируются научно обоснованные аналогии с провозглашенными террористическими организациями «Донецкая народная республика» и «Луганская народная республика» «выборами» 2 ноября 2014 г.

Ключевые слова: выборы, военно-политическая легитимация, Западная Украина, Закарпатская Украина, «Донецкая народная республика», «Луганская народная республика».

Hulay V.

Military-political legitimation part of Stalin's totalitarian regime in Western Ukraine in 1939 and Zakarpats'ka Ukraine 1944: some historical lessons to the nature and value of «elections» in the occupied territories of Ukraine by terrorist organizations «DNR» and «LNR».

Using historical and politics methodology author characterize the causes, nature and methods of using the resources of the Red Army in the inclusion of Western Ukraine and Zakarpats'ka Ukraine into the Soviet Ukraine at various stages of the Second World War. The main attention is paid to organization instrument, with the active participation of command, particularly the political members of the Red Army, Ukrainian elections of deputies to the National Assembly in 1939 and the delegates of the first Congress of People's Committee of the Zakarpats'ka Ukraine in 1944. On the reason of the comparative analysis formulated scientifically based analogies from declared terrorist organizations of «Donetsk People's Republic» and «People's Republic of Luhansk» elections in November 2d, 2014.

Key words: elections, military-political legitimation, Western Ukraine, Zakarpats'ka Ukraine, Donetsk People's Republic, «People's Republic of Luhansk».